

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	4	4	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	0	3
---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Year

1046

EDUCATION (In all Mediums)

Paper-A : Indian Education

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (i) Attempt **one** question each from Units I, II, III and IV.
Each question carries 18 marks.

(ii) Unit V is compulsory. Attempt any **six** questions from
Unit V. Each question is of 3 marks.

UNIT-I

1. Critically examine the main features of Education in Medieval Period. 18

2. Describe the main characteristics of Buddhistic System of Education. 18

UNIT-II

3. What are the major problems of Pre-Primary Education in India ? Give your suggestions for the solution of these problems. 18

4. What is the need for Public Schools in a democratic country like India ? 18

UNIT-III

5. Enumerate the problems of universalisation of Elementary Education. Give the solution of these problems. 18
6. Discuss the concept of Sarva Shiksha Abhiyan and its working in Punjab. 18

UNIT-IV

7. Explain the constitutional provisions of Education in India. 18
8. Should Education be placed on the Concurrent List ? How will it effect the role of State Government ? 18

UNIT-V

9. Discuss any six of the followings in 75 words each :
- (i) Any three objectives of Education in Ancient India. 3
  - (ii) Any three features of Islamic Education System. 3
  - (iii) Various types of Public Schools in India. 3

- (iv) Objectives of Pre-Primary Education. 3
- (v) Importance of Elementary Education. 3
- (vi) Educational facilities under the Sarva Shiksha Abhiyan. 3
- (vii) Article 46. 3
- (viii) Importance of Article 45. 3

(हिन्दी माध्यम)

- Note :-** (i) Attempt **one** question each from Units I, II, III and IV.
Each question carries 18 marks.
- (ii) Unit V is compulsory. Attempt any **six** questions from
Unit V. Each question is of 3 marks.

यूनिट-I

1. मध्यकाल में शिक्षा की मुख्य विशेषताओं की आलोचनात्मक समीक्षा करो। 18
2. शिक्षा की बौद्ध प्रणाली की मुख्य विशेषताओं का वर्णन करो। 18

यूनिट-II

3. भारत में प्राइमरी-पूर्व शिक्षा की मुख्य समस्याएँ क्या हैं ? इन समस्याओं के समाधान के लिए अपने सुझाव दो। 18

4. भारत जैसे लोकतांत्रिक देश में पब्लिक स्कूलों की क्या ज़रूरत है ?

18

यूनिट-III

5. प्रारंभिक शिक्षा के सार्वीकरण की समस्याओं का उल्लेख करो। इन समस्याओं का समाधान बताओ।

18

6. सर्व शिक्षा अभियान और पंजाब में इसके कार्य-संचालन पर चर्चा करो।

18

यूनिट-IV

7. भारत में शिक्षा के लिए संवैधानिक प्रावधानों की व्याख्या करो।

18

8. क्या शिक्षा को समवर्ती सूची में रखना चाहिए ? यह राज्य सरकार की भूमिका को कैसे प्रभावित करेगी ?

18

यूनिट-V

9. कोई छः भाग करो। हरेक भाग का उत्तर 75 शब्दों में दो :-

(i) प्राचीन भारत में शिक्षा के कोई तीन उद्देश्य	3
(ii) इस्लामी शिक्षा प्रणाली की कोई तीन विशेषताएँ	3
(iii) भारत में पब्लिक स्कूलों की विभिन्न किस्में	3
(iv) प्राइमरी-पूर्व शिक्षा के उद्देश्य	3
(v) प्रारंभिक शिक्षा का महत्व	3

- (vi) ਸਰਵ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਅਭਿਯਾਨ ਕੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਸੁਵਿਧਾਏਂ 3
- (vii) ਅਨੁਚੇਦ 46 3
- (viii) ਅਨੁਚੇਦ 45 ਕਾ ਸਹਤਕ। 3

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- Note :-** (i) Attempt **one** question each from Units I, II, III and IV.
Each question carries 18 marks.
- (ii) Unit V is compulsory. Attempt any **six** questions from Unit V. Each question is of 3 marks.

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਮੱਧ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ। 18
2. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਬੋਧੀ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ-ਪੂਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ। 18
4. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? 18

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਦੱਸੋ। 18
6. ਸਰਵ-ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਯਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਸੰਚਾਲਨ ਉਪਰ
ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
18
8. ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ
ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ ? 18

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਕੋਈ ਛੇ ਭਾਗ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਉੱਤਰ 75 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
- (i) ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਉਦੇਸ਼ 3
  - (ii) ਇਸਲਾਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 3
  - (iii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ 3

(iv) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ-ਪੂਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼	3
(v) ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ	3
(vi) ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਯਾਨ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ	3
(vii) ਅਨੁਛੇਦ 46	3
(viii) ਅਨੁਛੇਦ 45 ਦਾ ਮਹੱਤਵ।	3